

UWOLNIĆ POTENCJAŁ

Poprawa systemu opieki zastępczej
dla dzieci / Alternatywna opieka rodzinna

Konferencja 20-21.11.2023 r.

POSTULATY ZMIAN NA RZECZ DEINSTYTUCJONALIZACJI SYSTEMU OPIEKI NAD DZIEĆMI

WYPRACOWANE PODCZAS KONFERENCJI

POSTULATY ZMIAN NA RZECZ DEINSTYTUCJONALIZACJI SYSTEMU OPIEKI NAD DZIEĆMI

WYPRACOWANE PODCZAS KONFERENCJI

Nad postulatami pracowało ponad 70 osób w 10 grupach tematycznych. Uczestnicy konferencji reprezentowali organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej, sąd rodzinny, ministerstwa oraz polityków.

POSTULATY ZMIAN NA RZECZ DEINSTYTUCJONALIZACJI SYSTEMU OPIEKI NAD DZIEĆMI

WYPRACOWANE PODCZAS KONFERENCJI

Główne wnioski:

1. W centrum działań na rzecz dziecka i rodziny powinno być dziecko i jego potrzeby, niezależnie od jego wieku, dojrzałości czy stanu zdrowia.
2. Należy podjąć działania umożliwiające większą spójność systemu - ścisłą współpracę wszystkich jednostek odpowiedzialnych za sytuację dzieci (konieczne jest współdziałanie sądu rodzinnego, gminy i powiatu).
3. Istnieje konieczność zwiększenia liczby asystentów rodziny i wzmocnienia ich w celu bardziej intensywnej i efektywniejszej pracy z rodziną biologiczną.
4. Należy przyspieszyć procedury, w tym postępowania w sądach rodzinnych (dziecko nie może czekać), aby skrócić czas podjęcia ostatecznych rozstrzygnięć dotyczących dziecka.
5. Należy prowadzić działania długofalowe skoncentrowane na rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej, w tym ciągłą ogólnopolską kampanię społeczną, opartą o rzetelne badania, docierającą do każdego Polaka, ocieplającą wizerunek rodzin i zachęcającą do podjęcia się opieki nad dzieckiem, także chorym i z niepełnosprawnością.
6. Rodziny zastępcze sprawujące opiekę nad dziećmi chorymi lub z niepełnosprawnością powinny mieć dostęp do wszystkich form wsparcia dostępnych dla rodziców biologicznych, w tym opieki wytchnieniowej.
7. Konieczna jest szybka ścieżka diagnostyczna i terapeutyczna dla dzieci powierzonych do pieczy zastępczej w oparciu o bezpłatne usługi Narodowego Funduszu Zdrowia lub zakup przez powiaty usług komercyjnych, obejmująca pomoc specjalistyczną.
8. Należy dostrzec rolę jaką pełnią w systemie dzieci biologiczne rodziców zastępczych i powinny one zostać włączone w system m.in. poprzez formy wsparcia (pozafinansowe oraz finansowe w ograniczonej formie).
9. Wzmocnienia i usprawnienia wymaga proces usamodzielnienia, w tym konieczne jest wprowadzenie rozwiązań umożliwiających usamodzielnienie się dzieci z niepełnosprawnością (proces ten powinien umożliwiać rzeczywiste osiągnięcie samodzielności przez młodych ludzi opuszczających pieczę zastępczą), w szczególności dostęp do mieszkalnictwa wspomaganego i treningowego.
10. Należy umożliwić zatrudnianie rodziców zastępczych zawodowych na umowę o pracę.
11. Konieczne jest zapewnienie dostęp rodziców zastępczych do wszechstronnego wsparcia, w tym bezstronnej pomocy prawnej oraz ich reprezentacja w sądzie, a także oraz reprezentowanie prawne interesów dziecka.

POSTULATY ZMIAN NA RZECZ DEINSTYTUCJONALIZACJI SYSTEMU OPIEKI NAD DZIEĆMI

WYPRACOWANE PODCZAS KONFERENCJI

Jakich usprawnień na poziomie między instytucjonalnym wymaga system opieki nad dzieckiem i rodziną?

1. Obszar prawny (w tym sądownictwo rodzinne)

- a. przyspieszanie procedur, które skrócą czas oczekiwania na ostateczne rozstrzygnięcia dotyczące dziecka w tym uregulowanie sytuacji prawnej,
- b. ścisła współpraca sędziów sądu rodzinnego z Organizatorem Rodzinnej Pieczy Zastępczej, w tym udział sędziów i kuratorów w zespołach do spraw oceny sytuacji dziecka i przygotowywaniu planu pomocy dziecku,
- c. powszechny dostęp rodziców zastępczych do pomocy prawnej w tym ich reprezentacja w sądzie oraz reprezentowanie interesów dziecka,
- d. umożliwienie nie ujawniania adresu zamieszkania rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka na wniosek rodziców zastępczych,
- e. „szybka ścieżka” prawna wobec dziecka, które pozostaje w rodzinie biologicznej, w sytuacji, kiedy jego rodzeństwo zostało już umieszczone poza rodziną,
- f. wypracowanie standardów kontroli wojewody zadań Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej,
- g. umożliwienie zatrudniania rodziców zastępczych na umowę o pracę;

POSTULATY ZMIAN NA RZECZ DEINSTYTUCJONALIZACJI SYSTEMU OPIEKI NAD DZIEĆMI

WYPRACOWANE PODCZAS KONFERENCJI

2. Obszar edukacji

- a. podniesienie kompetencji nauczycieli w zakresie wspierania i pracy z dzieckiem po traumie i stracie,
- b. współpraca szkoły z Organizatorem Rodzinnej Pieczy Zastępczej,
- c. ochrona dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej w szkole poprzez branie pod uwagę jego sytuacji i umożliwienie mu zwolnienia lub ograniczenia konieczności wykonywania obowiązków związanych z nauką;

3. Obszar zdrowia

- a. szybka ścieżka diagnostyczna dla dzieci powierzonych do pieczy zastępczej w oparciu o usługi Narodowego Funduszu Zdrowia lub zakup przez powiaty usług komercyjnych;

4. Współpraca

- a. zwiększenie współpracy pomiędzy Organizatorem Rodzinnej Pieczy Zastępczej a organizacjami pozarządowymi, w tym zlecanie zadań organizatora w całości lub części, w szczególności umożliwiających oddzielenie wsparcia od nadzoru,
- b. współpraca organizatorów i powiatów w zakresie wspólnego realizowania kampanii, zarządzania wolnymi miejscami w rodzinnej pieczy zastępczej itp.,
- c. zapewnianie asystenta rodziny zastępczej – osoby wspierającej rodzinę i dbająca o bezpieczeństwo dziecka;

POSTULATY ZMIAN NA RZECZ DEINSTYTUCJONALIZACJI SYSTEMU OPIEKI NAD DZIEĆMI

WYPRACOWANE PODCZAS KONFERENCJI

Jakich zmian potrzebują samorządy, aby w praktyce osiągnąć w ciągu najbliższych kilku lat wskaźnik co najmniej 90% dzieci w pieczy rodzinnej?

- a. badania motywacji rodzin zastępczych i kandydatów (grupa docelowa, ustalenie co jest motywacją do podjęcia się tej roli),
- b. duża (ok. 20 mln) kampania społeczna – koordynowania centralnie, ale z udziałem jednostek samorządu odpowiedzialnych za pieczę,
- c. zmiana systemu zatrudnienia - umożliwienie zatrudniania rodziców zastępczych na umowę o pracę,
- d. częściowe finansowanie rodzinnej pieczy zastępczej z subwencji z budżetu państwa,
- e. tworzenie interdyscyplinarnych zespołów, by podjąć właściwą decyzję dotyczącą umieszczenia dziecka,
- f. proces usamodzielnienia – więcej mieszkań chronionych/treningowych,
- g. bardziej intensywna w czasie i efektywniejsza praca z rodziną biologiczną do 18 miesięcy, po tym czasie obligatoryjna regulacja prawna sytuacji dziecka,
- h. dostępność do usług specjalistycznych dla dzieci z rodzinnej pieczy zastępczej,
- i. bezpłatny transport publiczny dla rodzin zastępczych,
- j. edukowanie radnych w zakresie realiów funkcjonowanie pieczy zastępczej w ich powiecie;

POSTULATY ZMIAN NA RZECZ DEINSTYTUCJONALIZACJI SYSTEMU OPIEKI NAD DZIEĆMI

WYPRACOWANE PODCZAS KONFERENCJI

Jak powinna wyglądać modelowa struktura rodzinnej opieki zastępczej w powiecie?

- a. pieniądze idą za dzieckiem, zmniejszenie dysproporcji,
- b. pomoc medyczna dla dzieci umożliwiającą szybką diagnozę i leczenie (specjaliści poza kolejką),
- c. szybki i powszechny dostęp do wsparcia specjalistycznego dla rodziców zastępczych, ich dzieci biologicznych i powierzonych, w szczególności pomoc psychologiczna i terapeutyczna,
- d. zmiana systemu zatrudnienia - umożliwienie zatrudniania rodziców zastępczych na umowę o pracę,
- e. ujednolicenie finansowania w skali kraju,
- f. karta rodziny zastępczej (skrócony czas dostępu do lekarzy, transport publiczny),
- g. zmiana prawa – pogotowie interwencyjne dla małych dzieci, krótkoterminowe (z myślą głównie o dzieciach pozostawianych w szpitalu jako alternatywa dla instytucji dla najmłodszych dzieci),
- h. jednostka dedykowana na poziomie powiatu dla dzieci z niepełnosprawnością,
- i. rzecznik ds. rodzin zastępczych,
- j. forum rodzin zastępczych,
- k. budowanie etosu rodzica zastępczego,
- l. zwiększenie świadomości, edukacja – podnoszenie rangi rodzin zastępczych,
- m. wsparcie koordynatora podczas „przejścia dziecka” w sprawach szkolnych - przez pierwszy miesiąc dziecko jest na specjalnych warunkach - nie jest odpytywane, by mogło emocjonalnie poradzić sobie ze zmianą,
- n. poprawa infrastruktury - ryczałt na potrzebne remonty - obligatoryjnie po trzech latach funkcjonowania rodziny zastępczej (niezależnie od jej typu);

POSTULATY ZMIAN NA RZECZ DEINSTYTUCJONALIZACJI SYSTEMU OPIEKI NAD DZIEĆMI

WYPRACOWANE PODCZAS KONFERENCJI

Czy potrzebujemy rozwoju zawodowej rodzinnej pieczy zastępczej i jeżeli tak, to jak to osiągnąć?

- a. przygotowanie rozwiązań dla licznych rodzeństw,
- b. rodzinne formy pieczy zastępczej dla dzieci ze specjalnymi potrzebami,
- c. tworzenie bazy przeszkolonych rodziców, szybkie uzupełnianie miejsca,
- d. ścieżka rozwoju zawodowego dla rodziców zastępczych, poczucie stabilizacji, profesjonalizm (co nie oznacza braku odpowiedniej motywacji),
- e. kierowanie oferty zawodowej pieczy zastępczej na etapie studiów kierunkowych oraz do pracowników instytucji dla dzieci,
- f. społeczne działania świadomościowe – skierowane do konkretnych grup, profilowanie istniejących rodzin zastępczych zawodowych,
- g. zmiana systemu zatrudnienia - umożliwienie zatrudniania rodziców zastępczych na umowę o pracę,
- h. dostosowanie świadczeń do stawek rynkowych,
- i. zabezpieczenie profesjonalnego wsparcia (oddzielone od kontroli),
- j. zaproszenie zawodowych rodziców zastępczych do ciał doradczych (np. rada powiatu, zarząd),
- k. kierowanie oferty rozwoju do niezawodowych rodzin zastępczych;

POSTULATY ZMIAN NA RZECZ DEINSTYTUCJONALIZACJI SYSTEMU OPIEKI NAD DZIEĆMI

WYPRACOWANE PODCZAS KONFERENCJI

Jak zwiększyć liczbę rodzin zastępczych dla dzieci z niepełnosprawnością?

- a. opieka wychowawcza dla rodziców zastępczych dzieci z niepełnosprawnością,
- b. podjęcie działań na rzecz zmiany świadomości dotyczącej rodzicielstwa zastępczego oraz podniesienia prestiżu rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka (rozważnie zmiany nazwy na opiekę alternatywną),
- c. pomoc medyczna dla dzieci umożliwiająca szybką diagnozę i leczenie (specjaliści poza kolejką),
- d. wsparcie dla rodziców zastępczych w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych,
- e. rozszerzenie oferty edukacji dla dzieci z niepełnosprawnościami - wsparcie i zrozumienie ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych, tak aby mógł mieć wybór dotyczący konkretnej formy edukacji (umożliwienie edukacji także w normalnym trybie, bez konieczności kontynuowania nauki w szkole specjalnej),
- f. zapewnienie sieci wsparcia (osoby do pomocy, asystencja, grupy wsparcia),
- g. oferta usamodzielnienia w postaci mieszkań wspieranych, chronionych lub innej formy dającej niezależne życie oraz wdrożenie indywidualnych („szytych na miarę”) rozwiązań pozwalających na pozostanie w rodzinie dorosłym osobom z niepełnosprawnością, powyżej 25 roku życia, przez okres potrzebny dla usamodzielnienia konkretnej osoby,

POSTULATY ZMIAN NA RZECZ DEINSTYTUCJONALIZACJI SYSTEMU OPIEKI NAD DZIEĆMI

WYPRACOWANE PODCZAS KONFERENCJI

- h.** orzecznictwo koncentrujące się na potrzebach osób, a nie na ich deficytach - orzeczenia o niepełnosprawności dla dzieci z FASD i inne,
- i.** włączanie dzieci z niepełnosprawnością w społeczność,
- j.** zwiększenie dodatku finansowego dla dzieci z niepełnosprawnością w rodzinnej pieczy zastępczej,
- k.** umożliwienie sprawowania zawodowej rodzinnej pieczy zastępczej dla jednego dziecka z niepełnosprawnością i równocześnie otrzymywanie wsparcia, także fakultatywnego,
- l.** podejmowanie systemowych rozwiązań umożliwiających analizowanie potrzeb istniejących rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka oraz udzielanie im adekwatnego wsparcia - tak aby się nie rozwiązywały,
- m.** zmiana systemu zatrudnienia - umożliwienie zatrudniania rodziców zastępczych na umowę o pracę;

POSTULATY ZMIAN NA RZECZ DEINSTYTUCJONALIZACJI SYSTEMU OPIEKI NAD DZIEĆMI

WYPRACOWANE PODCZAS KONFERENCJI

Jak wzmocnić rodziców zastępczych, którzy już sprawują opiekę nad powierzonymi dziećmi?

1. Profesjonalizacja pieczy zastępczej:

- a. powszechny dostęp rodziców zastępczych do pomocy prawnej w tym ich reprezentacja w sądzie oraz reprezentowanie interesów dziecka,
- b. szybki i powszechny dostęp do wsparcia specjalistycznego dla rodziców zastępczych, ich dzieci biologicznych i powierzonych, w szczególności pomoc psychologiczna i terapeutyczna,
- c. pomoc medyczna dla dzieci umożliwiającą szybką diagnozę i leczenie,
- d. zwiększanie wiedzy i świadomości m.in. nauczycieli, pedagogów, sędziów rodzinnych oraz społeczeństwa w zakresie problemów dzieci powierzonych poza rodzinę,
- e. osoby do pomocy i rodziny pomocowe zapewniające dzieciom stabilność i bezpieczeństwo (bez konieczności zmiany miejsca zamieszkania) oraz adekwatnie wynagradzane,
- f. wsparcie wolontariuszy,
- g. standardy nadzoru i kontroli,
- h. dostęp do profesjonalnej superwizji dla rodziców zastępczych i pracowników systemu;

POSTULATY ZMIAN NA RZECZ DEINSTYTUCJONALIZACJI SYSTEMU OPIEKI NAD DZIEĆMI

WYPRACOWANE PODCZAS KONFERENCJI

2. Obszar prawny (w tym sądownictwo rodzinne):

- a. podjęcie działań w celu zwiększenia możliwości powierzania dzieci do rodzinnej pieczy zastępczej (bez niewykonanych postanowień o umieszczeniu w pieczy zastępczej),
- b. rozszerzenie uprawnień rodziców zastępczych - umożliwienie podejmowania decyzji w zakresie edukacji i ochrony zdrowia,
- c. umożliwienie zatrudniania rodziców zastępczych na umowę o pracę (sprawdzenie rozwiązań prawnych z Chorwacji),
- d. w przypadku powierzenia dzieci w ramach pieczy bieżącej przyznawanie im od pierwszego dnia pobytu prawa do świadczeń,
- e. branie pod uwagę sytuacji i opinii dziecka przy ustalaniu spotkań z rodzicami (umożliwienie rodzicom zastępczym większej elastyczności w podejmowaniu decyzji zgodnych z dobrem dziecka);

3. Finansowanie:

- a. odpowiednie wynagrodzenie, adekwatne do wykonywanej pracy i stawek w danym regionie kraju w podobnym obszarze,
- b. dodatek do wakacji, który pozwala na realne finansowanie wypoczynku letniego oraz świadczenia w sytuacji konieczności ponoszenia większych wydatków,
- c. 800 plus do końca nauki w szkole średniej,
- d. wypłata alimentów dla dzieci w przypadku braku możliwości uzyskania ich od rodziców z funduszu alimentacyjnego;

4. Uwrażliwienie społeczeństwa na wymiar rodzinny rodzinnej pieczy zastępczej, w tym używanie języka (uznania), który nie stygmatyzuje dzieci i rodzin.

POSTULATY ZMIAN NA RZECZ DEINSTYTUCJONALIZACJI SYSTEMU OPIEKI NAD DZIEĆMI

WYPRACOWANE PODCZAS KONFERENCJI

Czy jest szansa na rozwój rodzinnej opieki zastępczej dla dzieci z ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich?

- a. zmiana systemu zatrudnienia - umożliwienie zatrudniania rodziców zastępczych na umowę o pracę,
- b. podwyższenie wynagrodzenia dla rodzin zawodowych, dodatek do emerytury,
- c. umożliwienie szybkiego dostępu do specjalistów,
- d. rozwój rodzin specjalistycznych na bazie już istniejących rodzin zastępczych zawodowych,
- e. profesjonalne przygotowanie opiekuna usamodzielnienia,
- f. dzienne ośrodki kuratorskie wspierające dzieci + edukacja ekonomiczna,
- g. mentoring – dobrze przygotowani mentorzy,
- h. mała liczba dzieci powierzanych do rodzin zastępczych zawodowych specjalistycznych (rodzina zawodowa nawet dla 1 dziecka),
- i. oferta mieszkań treningowych,
- j. oferta zawodowego rodzicielstwa zastępczego dla osób po resocjalizacji,
- k. rozwijanie kompetencji kandydatów i rodziców zastępczych w zakresie radzenia sobie z trudnymi zachowaniami dziecka,
- l. superwizja dla rodzin, stały dostęp do psychologa,
- m. sieciowanie rodzin o takim profilu,
- n. oferta dla dojrzałych osób (praca z nastolatkami) – np. emeryci ze służb mundurowych;

POSTULATY ZMIAN NA RZECZ DEINSTYTUCJONALIZACJI SYSTEMU OPIEKI NAD DZIEĆMI

WYPRACOWANE PODCZAS KONFERENCJI

Czy możemy zlikwidować w ciągu najbliższych lat instytucje dla najmłodszych dzieci oraz powierzać dzieci do 10 roku życia wyłącznie do rodzinnej opieki zastępczej?

Żeby było możliwe osiągnięcie tego celu do 2035 roku konieczne jest:

- a. podjęcie działań umożliwiających większą spójność systemu (współpraca wszystkich jednostek odpowiedzialnych za powierzanie dzieci),
- b. ciągła ogólnopolska kampania społeczna docierająca do każdego Polaka, ocieplająca wizerunek rodzin, i zachęcająca do zostania rodziną zastępczą,
- c. szybkie, profesjonalne wsparcie dla nowych rodzin zastępczych: diagnoza dzieci, wsparcie specjalistyczne, możliwość wcześniejszego dostępu do specjalistów dla rodzin zastępczych, przy jednoczesnym wsparciu rodziców (pomoc specjalistów - psychologów, pedagogów),
- d. poprawa pracy z rodziną biologiczną, wzmocnienie asystenta rodziny,
- e. rozważanie możliwości zwiększenia liczby adopcji zagranicznych (przy zachowaniu dobra i bezpieczeństwa dziecka);

POSTULATY ZMIAN NA RZECZ DEINSTYTUCJONALIZACJI SYSTEMU OPIEKI NAD DZIEĆMI

WYPRACOWANE PODCZAS KONFERENCJI

Czy dzieci biologiczne rodziców zastępczych są częścią systemu i co z tego wynika?

- a. dzieci biologiczne stanowią nieformalną część systemu rodzinnej pieczy zastępczej, w którym pełnią ważną rolę,
- b. dzieci biologiczne powinny zostać włączone w system wsparcia (pozafinansowe oraz finansowe w ograniczonej formie),
- c. rodzin zastępcza (cała) powinna być wspierana przez case managera – finansowanego zewnętrznymi,
- d. dzieci biologiczne powinny uczestniczyć w procesie przygotowania kandydatów na rodziców zastępczych np. w formie warsztatów rodzinnych, które stanowiłyby element kwalifikacji,
- e. wzmacnianiu więzi rodzinnych mogą sprzyjać wspólne wyjazdy - obozy – dla dzieci biologicznych i powierzonych;

POSTULATY ZMIAN NA RZECZ DEINSTYTUCJONALIZACJI SYSTEMU OPIEKI NAD DZIEĆMI

WYPRACOWANE PODCZAS KONFERENCJI

Jak poprawić proces usamodzielnienia?

- a. proces usamodzielnienia powinien się rozpoczynać w chwili przyjęcia dziecka i opierać o codzienną pracę rodzin zastępczych (prace typu: sprzątanie, gotowanie, załatwianie spraw w urzędzie, pozyskiwanie usług, oszczędzanie, zarządzanie własnymi finansami, prasowanie, pranie itp.),
- b. 5-10-15, czyli proces usamodzielniania musi trwać przez całe życie dziecka i być dostosowany do stopnia i okresu jego rozwoju, na wcześniejszych etapach może mieć formę zabawy, potem stopniowania trudności itp.),
- c. program usamodzielnienia powinien obejmować: warsztaty rozwojowe, możliwość przeprowadzania testów kompetencji, wspieranie zainteresowań, pasji, mocnych stron, ukończenie szkoły, zdobycie wykształcenia, dostęp do specjalistycznej pomocy, zamknięty w czasie mentoring,
- d. wsparcie finansowe:
 - zwiększenie pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki,
 - rozwój mieszkań treningowych i wspieranych + asystencja osobista dla osób z niepełnosprawnością,
 - gwarancja samorządu na wynajem mieszkania,
 - ulgi podatkowe dla firm, przedsiębiorców oferujących płatne staże lub zatrudnienie dla młodzieży usamodzielnianej w pieczy zastępczej,
 - pomoc finansowa dla rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka otaczającego wsparciem osoby z niepełnosprawnością (bez względu na wiek);

Fundacja Polki Mogą Wszystko
ul. Mikołaja Kopernika 30
00-336 Warszawa

www.fpmw.pl, biuro@fpmw.pl, tel. 22 416 99 97

UWOLNIĆ POTENCJAŁ

Poprawa systemu opieki zastępczej
dla dzieci / Alternatywna opieka rodzinna

WARSZAWA, 21.11.2023 r.